

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง ทารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการยึดและอายัดสิ่งของที่ค้นพบ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือที่ ตช ๐๐๐๔.๖/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดง ได้นำหมายค้นเข้าทำการตรวจค้นอาคารเลขที่ ๕๑/๑, ๕๑/๑๐ ตำบลบางพิง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และจับกุมนาย นิพนธ์ ทวีภักดีปรางค์ กับพวกรวม ๗ คน โดยกล่าวหาว่าร่วมกันละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นเพื่อการค้า ด้วยการทำซ้ำ ดัดแปลง ซึ่งงานภาพยนตร์ งานดนตรีกรรม สิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และงานวรรณกรรม นำส่งพนักงานสอบสวนงาน ๑ กองกำกับการ ๓ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ดำเนินคดีตามคดีอาญาที่ ๑๔๕๕/๒๕๕๔ แต่พนักงานสอบสวนมิได้ยึดเครื่องจักรผลิตแผ่นซีดีและเครื่องพิมพ์แผ่นซีดี จำนวน ๓ เครื่อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔) เนื่องจากเห็นว่าเครื่องจักรมีขนาดใหญ่ ไม่มีที่เก็บรักษาแต่ได้ทำการอายัดเครื่องจักรดังกล่าวไว้ ณ สถานที่เกิดเหตุ โดยการมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดง เก็บรักษาไว้

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๕๔ บริษัท ศรี.เอ็น.พี.เค. เทคดิง จำกัด โดยนาย ไพศาล เสงี่ยมเจริญ กรรมการผู้มีอำนาจ ได้ยื่นคำร้องและทำสัญญากับผู้บังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ขอรับเครื่องจักรไปดูแลรักษา โดยสัญญาว่าจะคืนเครื่องจักรให้พนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการหรือศาลจะตรวจสอบหรือยึด และพนักงานสอบสวนมีอำนาจบอกเลิกสัญญา พร้อมทั้งยอมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕ พันตำรวจโทชาติชาย ภักดีชาติ กับพวก ได้ไปตรวจสอบเครื่องจักรปรากฏว่าไม่พบเครื่องจักรอยู่ในสถานที่เก็บรักษา จึงได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ ให้ดำเนินคดีอาญากับนายไพศาลฯ กับพวกรวม ๓ คน ในความผิดฐาน “เอาไปเสียซึ่งทรัพย์สินอันเจ้าพนักงานได้ยึดรักษาไว้ หรือสั่งให้ส่งเพื่อเป็นพยานหลักฐาน หรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๔๒ และพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ไว้ตามคดีอาญาที่ ๔๙๙/๒๕๕๕

กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางเห็นว่า ได้มีการผิดสัญญาประกันเครื่องจักรเกิดขึ้น จึงได้ขออนุมัติฟ้องบริษัท ศรี.เอ็น.พี.เค. เทคดิง จำกัด กับพวก ให้รับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ต้องใช้สิทธิทางศาลบังคับ และได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานทางคดีแล้ว สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า กรณีดังกล่าว

พนักงานสอบสวนได้ทำนิติกรรมสัญญาในทางแพ่งกับบริษัท ศรี.เอ็น.พี.เค. เทรดิง จำกัด เพื่อซื้อเครื่องจักรของกลางไปดูแลรักษาแทนพนักงานสอบสวนโดยที่มิได้มีการยึดเครื่องจักรในคดีนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔) แต่พนักงานสอบสวนได้ทำการอายัดเครื่องจักรของกลาง โดยถือปฏิบัติตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๓๗/๒๕๕๒ ซึ่งมีความเห็นเกี่ยวกับการยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔) ว่ามีความหมายรวมถึงการอายัดด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงขอหารือว่าการ “อายัด” สิ่งของที่ค้นพบในคดีของพนักงานสอบสวนงาน ๑ กองกำกับการ ๓ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจจะมีความหมายรวมถึงการ “ยึด” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔) หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริง ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า เนื่องจากขณะนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติประสงค์จะฟ้องคดีแพ่งกับบริษัท ศรี.เอ็น.พี.เค. เทรดิง จำกัด จึงขอหารือว่า คำว่า “ยึด” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔) จะมีความหมายรวมถึงการ “อายัด” สิ่งของที่ค้นพบ หรือไม่ อย่างไร เพื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวตามที่ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ชี้แจงแล้ว มีความเห็นว่า แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้กำหนดบทนิยามคำว่า “ยึด” หรือ “อายัด” ไว้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณา มาตรา ๒ (๑๑)^๑ มาตรา ๑๓๑^๒ และมาตรา ๑๓๒^๓ ประกอบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธี

^๑ มาตรา ๒ ในประมวลกฎหมายนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๑) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ฯลฯ

ฯลฯ

^๒ มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด

^๓ มาตรา ๑๓๒ เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

(๒) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

พิจารณาความอาญาได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ในการสอบสวนไว้เป็นลำดับโดยมาตรา ๒ (๑๑)^๔ ได้กำหนดนิยามคำว่า “การสอบสวน” ไว้ว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และมาตรา ๑๓๑^๕ ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าหา และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิด ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจทั่วไปแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความผิด ส่วนมาตรา ๑๓๒^๖ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการรวบรวมหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิด ดังนั้นคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) จึงมีความเห็นว่า แม้ว่ามาตรา ๑๓๒ (๔) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาเท่านั้น โดยมีได้กำหนดถึงกรณีอายัดไว้ด้วยก็ตาม แต่ก็ต้องตีความในความหมายอย่างกว้างให้ คำว่า “ยึด” ตามมาตรา ๑๓๒ (๔) มีความหมายรวมถึง “อายัด” ด้วย มิฉะนั้นทรัพย์สินของกลางที่มีขนาดใหญ่ซึ่งไม่สะดวกแก่การเคลื่อนย้ายเพื่อนำมาเก็บรักษาไว้ที่พนักงานสอบสวน จะไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ ทั้งนี้ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๓๗/๒๔๙๒^๗ วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๓) หมายถึงบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย

(๔) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งม้างกล่าวไว้ในอนุมาตรา (๒) และ (๓)

^๔ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๕ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^๖ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๓, ข้างต้น

^๗ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๓๗/๒๔๙๒ ปลัดอำเภอตรวจพบจำเลยมีข้าวไว้ในครอบครองโดยไม่แจ้งปริมาณและสถานที่เก็บจึงมอบให้จำเลยเป็นผู้เก็บและดูแลรักษา จำเลยยกยอกเอาข้าวที่อายัดไปขายส่วนหนึ่ง พนักงานสอบสวนจึงสอบสวนผู้ต้องหาในความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินที่ต้องอายัด และพนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในความผิดฐานนี้ ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ในข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องโจทก์ในข้อกฎหมายว่า ไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจปลัดอำเภออายัดทรัพย์สินได้โดยพลการ เมื่อปลัดอำเภออายัดไม่ได้ ข้าวนั้นจึงไม่ตกอยู่ในอายัดตามกฎหมาย เมื่อจำเลยเอาไปจำเลยจึงไม่มีความผิด ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ปลัดอำเภอ (พนักงานสอบสวน) มีอำนาจยึดหรืออายัดข้าวของกลางได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๔)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กรกฎาคม ๒๕๔๗